

ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซียใต้รัชสมัยรัชกาลที่ 9 :
กษัตริย์ผู้ทรงส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างสองประเทศ
Thailand-Russia Relations under the Reign of King Rama IX
As the king promotes relations and cooperation between the two countries

อรุณรัตน์ จินดา

Arunrat Jinda

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Corresponding author, E-mail : arunrat@vru.ac.th

สารสังเขป

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและรัสเซียตามหลักฐานประวัติศาสตร์ได้มีการเริ่มต้นความสัมพันธ์จากการเสด็จประพาสรัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในการเสด็จประพาสครั้งนั้นนับเป็นจุดเริ่มต้นของการสานความสัมพันธ์ที่ดีทางการทูตของไทยและรัสเซียในลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีและมีความใกล้ชิดเป็นนอ่ย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาที่รัสเซียได้มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบสังคมนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยและรัสเซียได้มีการลดระดับความสัมพันธ์แต่ท้ายที่สุดเมื่อรัสเซียมีการจัดสรรความสมบูรณ์และมุ่งคงในการปกครองภายในประเทศได้สำเร็จแล้วนั้นทั้งสองประเทศได้มีการสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องอีกครั้งจนกระทั่งปัจจุบัน และในปี ค.ศ. 2017 ไทยและรัสเซียครบรอบ 120 ปีของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและรัสเซียซึ่งมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องในทิศทางที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ภายใต้รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เป็นช่วงเวลาแห่งการส่งเสริมความมั่นคงและพัฒนาศักยภาพความร่วมมือระหว่างสองประเทศได้เกิดผลประโยชน์แห่งชาติสูงสุดและถือได้ว่าเป็นภาพประวัติศาสตร์ครั้งยิ่งใหญ่ของทั้งสองประเทศอีกครั้ง ในกระบวนการพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซีย คือ การเยือนประเทศไทยของประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในปี ค.ศ.2003 เหตุการณ์ครั้งนี้อาจถือได้ว่าเป็นการเยือนที่จุดพลังให้ความร่วมมือระหว่างสองประเทศก้าวหน้าอย่างมีพลวัตสูงยิ่งขึ้นอย่างไม่มีข้อจำกัดใดๆแม้ว่าพื้นฐานและอุดมการณ์ของไทยและรัสเซียจะมีความแตกต่างกันก็ตาม อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นคงในความสัมพันธ์ภายใต้การส่งเสริมของพระมหากษัตริย์ไทย โดยมุ่งเน้นในทิศทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและการค้าการลงทุนความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการศึกษา นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2007 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้แทนพระองค์มาเสด็จเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมของพระมหากษัตริย์ไทยและผู้นำประเทศของรัสเซียในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมกันเพื่อสร้างความสมบูรณ์และมุ่งคงแก่ทั้งสองประเทศภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แน่นแฟ้นต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ; ไทย ; รัสเซีย

SUMMARY

According to the evidence of history, Relations between Thailand and Russia have started since the reign of King Chulalongkorn (King Rama V) in the framework of Thailand and Russia's diplomatic relations. When the Russian revolution in 1917, Relations between Russia and Thailand has downgraded relations, but eventually when allocating the integrity and stability of the region within the country has already achieved the two countries have continued relationship until the present time. In 2017 Thailand and Russia will be celebrate the 120th anniversary of relations, which continues to develop in a good direction. In particular, the relationship under the reign of King Rama IX has focused on the stability and development of cooperation between the two countries.

In recent times, relations between Thailand and Russia has visited the country's president, Vladimir Putin, in 2003, this event is regarded as a point of visiting forces, cooperation between the two countries has progressed significantly higher and dynamics without any restrictions, and even the basic ideology of Thailand and Russia are different and also strengthens the relationship under the instigation of the King of Thailand. By focusing on politics, economics, trade, investments, cooperation in science and technology and education. Moreover, In 2007, the Her Majesty the Queen Sirikit has visited in the Russian Federation. Another event that demonstrates the promotion of the King of Thailand and the Russian leader in the development of international relations together to create the integrity and stability of the two countries under strong international relations in the future.

Keywords : Relations ; Thailand ; Russia

บทนำ

บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความผูกพันต่อสังคมไทยและคนไทยมาโดยตลอด โดยสามารถแบ่งออกเป็นมิติต่าง ๆ ได้ ดังนี้ 1) บทบาทที่เกี่ยวกับประเทศชาติ ได้แก่ ทรงเป็นประมุขของชาติ เป็นที่เคารพสักการะสูงสุดและทรงเป็นมิ่งขวัญของชาติ ทรงเป็นศูนย์รวมหัวใจของประชาชน ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็น พุทธมามกะ ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความสามัคคีของคนในชาติ ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยและ ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนผ่านทางสถาบันนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ 2) บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย ทรงยอมรับและ อุ้มชูระบอบประชาธิปไตยให้ดำรงอยู่ได้ ทรงทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความต่อเนื่อง ทรงช่วยแนะนำรัฐบาลด้านการปกครองยามจำเป็น ทรงช่วยยับยั้งเหตุการณ์รุนแรงให้ผ่อนคลาย ทรงใช้อำนาจอธิปไตยในนามของประชาชนชาวไทย และทรงเป็นกลไกทางการเมือง 3) บทบาทที่เกี่ยวกับประชาชน ทรงช่วยเหลือ

และห่วงใยในความเป็นอยู่ของราษฎรอย่างแท้จริง ทรงออก เยี่ยมเยียนราษฎรทั่วประเทศ ทรงช่วยกระตุ้นให้คนไทยตระหนัก ในความเดือดร้อนของเพื่อนร่วมชาติและหาทางช่วยเหลือ ทรง สร้างความเป็นปึกแผ่นของคนภายในชาติ ทรงช่วยแก้ไข วิฤตการณ์สำคัญของชาติ และทรงแสดงบทบาทในการช่วย พัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ จากบทบาทที่ได้กล่าวมาในข้างต้น พระมหากษัตริย์ไทยเป็นสถาบันที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์ กับการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาอย่างต่อเนื่องและมี ทิศทางที่ส่งเสริมความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ การค้า วัฒนธรรม รวมไปถึงการศึกษา [1] โดยนับตั้งแต่การเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ไทยในการรับนำ เอาวัฒนธรรมและแนวคิดของชาติตะวันตกเข้ามา จะเห็นได้อย่าง ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 การสร้างรูปแบบการ ปกครองโดยนำเอาแนวคิดของชาติตะวันตกโดยเน้นการเสด็จ ประพาสประเทศต่าง ๆ เพื่อนำเอาหลักการและนโยบายมาปรับ ใช้กับประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ราษฎรมีความเป็น

อยู่ที่ดีขึ้น [2]

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นของประเทศไทยโดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอีกหนึ่งเส้นทางในการเพิ่มพลังทางสังคมไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้มีพระราชกรณียกิจเสด็จเยือนในฐานะพระราชอาคันตุกะกับหลายประเทศทั่วโลก โดยมีพระราชประสงค์เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ไมตรีกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและเพื่อนำเอานโยบายมาปรับใช้กับประเทศไทย รวมทั้งสร้างความเป็นมิตรกับประเทศต่าง ๆ ในมิติทางด้านความสัมพันธ์ทางการทูต อาทิ เช่น การเสด็จเยือนอย่างเป็นทางการ ประเทศเวียดนามใต้ ในปี ค.ศ.1959 ซึ่งเป็นประเทศแรกที่พระองค์เสด็จอย่างเป็นทางการ การเสด็จเยือนต่างประเทศครั้งใหญ่ คือ การเสด็จพระราชดำเนินสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปรวม 14 ประเทศ ในปี ค.ศ. 1960 และ ประเทศสุดท้ายที่ทำการเสด็จเยือนอย่างเป็นทางการ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปี ค.ศ.1994 [3] รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย ภายหลังที่สหภาพโซเวียตล่มสลายและสหพันธรัฐรัสเซียมีการปฏิรูประบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบสังคมนิยมและประชาธิปไตยในลำดับต่อมา ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีการส่งเสริมซึ่งกันและกันมาอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและการค้า ที่มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนสหภาพโซเวียตล่มสลายจนถึงปัจจุบัน รวมเวลาแล้ว 3 ทศวรรษ

สิ่งที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสนิทสนมแน่นแฟ้นและผูกพันระหว่างไทย-รัสเซีย คือ เมื่อผู้นำของรัสเซียประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ได้มีการกล่าวเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ภายหลังที่พระองค์ท่านเสด็จสวรรคต โดยมีใจความว่า "...ในหลวงทรงเป็นมหาราชผู้ยิ่งใหญ่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นมหาราชผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ไม่เคยสู้รบกับใครแต่สามารถทำให้ทุกคนยกย่องสรรเสริญได้ ทั่วโลกต้องยอมรับว่ามีเพียงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น..." [4] ถ้อยคำดังกล่าวได้เกิดขึ้นภายหลังวันที่ 13 ตุลาคม โดยการเสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ 9 นี้สร้างความเสียใจแก่

ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินและภริยาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งสองเคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานโรสให้เข้าเฝ้าและได้รับพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำเมื่อครั้งที่เดินทางมายังประเทศไทย ไทยเมื่อปี ค.ศ.2004 นั้นเอง ซึ่งถือว่าเป็นถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างสองประเทศซึ่งมีประวัติศาสตร์ระบุไว้ว่าทั้งสองประเทศได้มีการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตมาอย่างยาวนานโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และสมเด็จพระเจ้าซาร์ นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ ที่นครเซนต์ปีเตอส์เบิร์กเมื่อ 105 ปีก่อน

จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย เริ่มต้นในสมัยจักรวรรดิรัสเซียในรัชสมัยของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และในสมัยสยามประเทศในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1868 เรือสองลำของรัสเซียได้เดินทางมาถึงประเทศไทยในปี ค.ศ. 1876-1877 โดยนักการทูตของจักรวรรดิรัสเซียได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยในระหว่างการเดินทางในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปลายศตวรรษที่ 19 สยามถือว่ารัสเซียเป็นพันธมิตรที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้กับการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องใน ปี ค.ศ. 1882 กองทัพเรือรัสเซียภายใต้คำสั่งของพลเรือตรี อาร์.แวร์.อาสแลมเบคอฟ (A.B. Aslam-bekov) มาถึงสยามในโอกาสของการเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปีของราชวงศ์จักรี นักดนตรีรัสเซียนายปโยตร์ ชูโรฟสกี (P.Schurovskiy) ได้แต่งเพลงเพลงชาติไทยซึ่งถูกใช้ถึงปี ค.ศ. 1932 หลังจากนั้นหม่อมกุฎราชกุมารแห่งจักรวรรดิรัสเซียเสด็จเยี่ยมชมกรุงเทพในปี ค.ศ. 1891 พร้อมด้วยพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ

ในระหว่างการเยือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า รัชกาลที่ 5 ไปยังรัสเซียในวันที่ 2 จนถึงวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1897 ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างรัสเซียและสยามได้มีการพัฒนาและคืบหน้าที่ดี โดยเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1897 นายอเล็กซานเดอร์ โอรอฟสกี (Alexander olarovsky) ได้รับการแต่งตั้งเป็นอุปทูตและกงสุลใหญ่ของรัสเซียในสยาม นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 14 เมษายน ค.ศ.1898 สถานกงสุลใหญ่ของรัสเซีย ได้จัดตั้งขึ้นในกรุงเทพมหานคร ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซียได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งก่อนที่รัสเซียจะ

ทำการปฏิวัติระบอบการปกครองของประเทศจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1917 [5] สิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย คือ เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 1899 ได้มีการลงนามปฏิญญาว่าด้วยอำนาจการค้าและการเดินเรือ โดยลงนามร่วมกันที่กรุงเทพมหานครและ ปลายศตวรรษที่ 19 พระบรมวงศานุวงศ์และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในประเทศไทยได้เดินทางไปรัสเซียอย่างต่อเนื่อง ข้าราชการของไทยได้เข้าทำการศึกษาเล่าเรียน ณ กรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กและมอสโก รวมทั้งพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า รัชกาลที่ 5 เจ้าชายจักรพงษ์ หรือ สมเด็จฯ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้ศึกษาต่อในรัสเซียเป็นเวลาหลายปีและในปี ค.ศ. 1906 ได้แต่งงานกับนาง Ekaterina desnitskaya ตามหลักฐานประวัติศาสตร์ [6]

ในปี ค.ศ. 1917 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย ได้มีการหยุดเป็นระยะเวลาสั้นๆ เนื่องจาก ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัสเซียแต่แล้วความสัมพันธ์ทวิภาคีปรากฏขึ้นหลังจากปี ค.ศ. 1917 ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหภาพโซเวียตและประเทศไทยจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.1941 ทั้งสองประเทศได้มีการลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนพระราชภารกิจ ในช่วงสงครามเย็นความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดี ความสัมพันธ์ทางการทูตไม่ได้มีการกระทบในส่วนของการเมืองแต่อย่างใด อีกทั้งยังเกิดแรงผลักดันใหม่ให้กับความสัมพันธ์ทวิภาคีได้รับจากการมาเยือนอย่างเป็นทางการครั้งแรกของนายเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยกับสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ.1979 ภายใต้อาณัติของสมามิตรภาพไทย-รัสเซีย [7]

นับตั้งแต่กลางปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นไปภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในเวทีระหว่างประเทศในทิศทางที่ดีขึ้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทย-รัสเซีย ในปี ค.ศ. 1987 ได้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศของคณะรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศ ในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1988 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีของไทยได้เดินทางเยือนอย่างเป็นทางการไป ณ กรุงมอสโก และต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1990 นายนิโคไล

รูสคอฟ (Nikolai Ryzhkov) ประธานสภารัฐมนตรีของสหภาพโซเวียตได้เดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของรัสเซียท้ายที่สุดสหภาพโซเวียตได้ปรับเปลี่ยนระบอบการปกครองได้สำเร็จ ในวันที่ 28 ธันวาคม ค.ศ. 1991 รัฐบาลไทยให้การยอมรับสหพันธรัฐรัสเซียเป็นรัฐอธิปไตยและยืนยันความตั้งใจที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและเป็นประโยชน์ร่วมกันต่อไปในอนาคต โดยมีการเสด็จเยือนในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระมหากษัตริย์ไทยในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสืบเนื่องมาจากอดีตรวมทั้งการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของผู้นำประเทศและร่วมมือกันวางนโยบายเพื่อแลกเปลี่ยนและสร้างทวิภาคีในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การเมือง เศรษฐกิจและการค้า เป็นต้น

1. การสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและรัสเซีย : จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่ผูกพันและยาวนาน

ไทยและรัสเซียได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันตั้งแต่ปี ค.ศ. 1897 ปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสรัสเซียอย่างเป็นทางการและรัฐบาลสยามได้แต่งตั้งราชทูตประจำกรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก คนแรกคือ พระยาสุริยานุวัตร (เล็ก บุญนาถ) ซึ่งเป็นอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มประจำกรุงปารีสให้มาเป็นอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศรัสเซียโดยมีถิ่นที่พำนักในกรุงปารีส เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1897 จนถึงปีค.ศ. 1799 [8] รัฐบาลสยามจึงได้ส่งพระชลบุรินทร์รัชมาเป็นราชทูตคนที่สองประจำประเทศรัสเซีย ตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989 และเป็นราชทูตคนแรกของไทยที่มีถิ่นที่พำนักในประเทศรัสเซีย และให้มีฐานะเป็นผู้แทนส่วนพระองค์ประจำราชสำนัก ซึ่งเป็นกุศโลบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองรัฐเป็นความสัมพันธ์พิเศษระหว่างราชวงศ์และขณะเดียวกันก็เป็นพระราชประสงค์ของพระองค์ที่ต้องการให้พระยามหิบาลบริรักษ์ทำหน้าที่ดูแลสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ที่โรงเรียนนายร้อยทหารมหาดเล็กคอร์ เดอ ปาณ และทรงประทับอยู่ในพระราชวังฤดูหนาวในฐานะพระโอรสบุญธรรมของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ต้นเดือนมกราคม ปี ค.ศ.1900 การย้ายที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ ภูวนาถ

มีเหตุผลสำคัญมาจากการเสด็จเยือนรัสเซียของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหา
วชิราวุธ ในปีค.ศ. 1899 ถึงวันที่ 10 ค.ศ.1900 ซึ่งรัสเซียถือว่าเป็น
เป็นการเยือนระดับราชวงศ์ของไทยที่สำคัญที่สุดนับจากที่
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสรัสเซีย
เมื่อปี ค.ศ. 1897 เป็นต้นมา สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธได้รับพระ
ราชวโรกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และเข้าเฝ้าพระมเหสี
เป็นการส่วนพระองค์ด้วยพระยามหิบาลบริรักษ์เป็นหัวหน้า
สำนักงานสถานราชทูตไทยจนถึงวันที่ 24 ธันวาคม ค.ศ. 1902
ก็พ้นตำแหน่งและรัฐบาลสยามก็ได้ส่งอัครราชทูตมาปฏิบัติงานที่
กรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ได้แก่ พระยาศรัทธธรรมศาสน์ (ค.ศ.1903
- ค.ศ. 1909) พระยาสุธรรมมนตรี(ค.ศ. 1909-ค.ศ. 1913) และ
พระวิศาลพจนกิจ (ค.ศ. 1914 - ค.ศ. 1917) เป็นราชทูตคน
สุดท้ายก่อนที่ไทยกับรัสเซียจะได้ยุติความสัมพันธ์ทางการทูต
ระหว่างกันภายหลังเกิดการปฏิวัติขึ้นในประเทศรัสเซียในปี ค.ศ.
1917 Rajinda, Rodjana. [9]

2. การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศรัสเซีย: จุดแข็งของความ สัมพันธ์ไทยและรัสเซีย

รัฐบาลสยามยังไม่ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐ
รัสเซีย หลังเกิดการปฏิวัติระบอบการปกครองภายในประเทศขึ้น
ในเดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 1917 ซึ่งส่งผลให้ระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์สิ้นสุดลง และมีการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือน
เฉพาะกาลขึ้น รัฐบาลสยามไม่ให้การยอมรับรัฐบาลเฉพาะกาล
(Provisional Government) ที่นำโดย นายอเล็กซานเดอร์คาเรน
สกี (Alexander Kerensky) ที่ขึ้นมาปกครองรัสเซีย และสำนัก
พระราชวังก็ไม่ยินยอมที่จะให้นายโลเลส มารินคอฟ
(Loris-Melikov) ซึ่งถูกส่งมาเป็นผู้แทนทางการทูตของรัฐบาล
เฉพาะกาลของรัสเซียตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1917 ยื่นพระ
ราชสาส์นตราตั้งต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 6 ทั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ของ
ไทยที่รู้สึกความรูสึกกังวลของสถาบันการปกครองของรัสเซียภาย
ใต้การปกครองของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 อีกทั้งความคาดหวัง
ของราชสำนักสยามที่จะเห็นความต่อเนื่องของระบบการปกครอง
ของรัสเซียที่มีสถาบันกษัตริย์กลับมาเป็นสถาบันหลักของระบบ
ต่อไป [10]

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้มีการวิเคราะห์ พบว่า

รัฐบาลสยามมิได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซียในปีค.ศ.
1917 เนื่องจากรัฐบาลสยามไม่ได้ทำการถอนสถานราชทูตที่กรุง
เซนต์ปีเตอร์สเบิร์กในทันทีที่เกิดการปฏิวัติสังคมนิยมขึ้นใน
รัสเซียเมื่อวันที่ 7 และวันที่ 8 เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1917 แต่
การไม่แสดงการยอมรับในรัฐบาลรัสเซียที่ปกครองโดยพรรค
บอลเชวิค ทำให้รัฐบาลสยามต้องถอนสำนักงานของสถานราชทูต
ออกจากกรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1918
แต่ก็ยังปฏิบัติงานการทูตต่อไปโดยย้ายสำนักงานไปอยู่ที่เมืองโวล
ล็อกดา (Vologda) และต่อมาที่เมืองอาร์คานเกลส (Archang-
gels) [11]

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของรัสเซีย คือ เมื่อพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่
2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟพร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ได้ถูกปลง
พระชนม์และได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการในวันที่ 16- 17
กรกฎาคม ค.ศ. 1918 ผลของเหตุการณ์นี้ที่ส่งผลต่อความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ สถานราชทูตสยามก็ถอนตัวออก
จากรัสเซียในช่วงกลางปี ค.ศ. 1918 เป็นการยุติความสัมพันธ์
ฉันมิตรระหว่างสองประเทศที่ราบรื่นและแนบแน่นมาตลอดระยะ
เวลา 20 ปีลง ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของความสัมพันธ์ไทย-
รัสเซีย ที่สานสัมพันธ์กันมาอย่างเนิ่นนาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-รัสเซีย หลังการล่มสลาย ของสหภาพโซเวียต: การสานต่อความสัมพันธ์ให้กลับมา แน่นแฟ้นอีกครั้ง

ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับรัสเซียได้ยุติลง
ตั้งแต่ที่รัสเซียได้เปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบสังคมนิยม
ในปีค.ศ. 1917 ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น จนกระทั่งในช่วง
ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น สถานการณ์ทางการเมืองของ
รัสเซียหรือของสหภาพโซเวียตภายหลังการปฏิวัติและของไทยมี
พัฒนาการไปในทางที่เอื้ออำนวยให้สองประเทศดำเนินนโยบาย
ที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันขึ้นใหม่ โดยไม่
คำนึงว่าไทยและสหภาพโซเวียตมีอุดมการณ์ทางการเมืองและมี
ระบอบการปกครองที่ตรงข้ามกัน คือระบอบสังคมนิยมและ
ระบอบประชาธิปไตย

ประเทศไทยซึ่งได้เปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบ
ประชาธิปไตยภายหลังการปฏิวัติ 2475 เมื่อปี ค.ศ. 1932
ตามมาพร้อมกับการดำเนินนโยบายสร้างรัฐไทยที่แข็งแกร่งของ

คณะผู้นำไทยใหม่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 30 ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อชาติมหาอำนาจตะวันตกอย่างไม่กลัวเกรงที่สำคัญ ได้ต่อสู้กับชาติมหาอำนาจตะวันตกทั้งในเวทีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและด้านการทหารเพื่อการขจัดความไม่เป็นธรรมที่ไทยได้รับการถูกเอาเปรียบโดยสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับชาติมหาอำนาจตะวันตกที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตและไม่เพียงแต่เท่านั้น ไทยยังกล้าประกาศทำสงครามกับฝรั่งเศสเพื่อช่วงชิงดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงที่ไทยถูกฝรั่งเศสยึดไปในปี ค.ศ. 1893 กลับคืนมาอีกด้วย ซึ่งการดำเนินนโยบายเช่นนี้ได้ ไทยจำต้องสร้างพันธมิตรกับชาติมหาอำนาจใหม่ ๆ ที่มีความแข็งแกร่งทางด้านทหาร เพื่อสนับสนุนให้ไทยสามารถดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวกับชาติมหาอำนาจตะวันตกเดิมได้ ซึ่งนอกจากจะเป็นประเทศญี่ปุ่นแล้ว ไทยยังเลือกสหภาพโซเวียตในการสร้างพันธมิตรเพื่อต่อสู้กับมหาอำนาจตะวันตก โดยรัฐบาลไทยก็ตัดสินใจริเริ่มดำเนินการเพื่อให้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตขึ้นมาใหม่ภายหลังที่มีการยุติความสัมพันธ์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1939 และกระบวนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จเมื่อวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1941 และเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียตภายหลังที่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง

ประเทศไทยและสหภาพโซเวียตได้ทำการการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตอีกครั้ง โดยเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1946 ได้ทำการแลกเปลี่ยนคณะทูตชุดแรกระหว่างกัน โดยเริ่มต้นจากการที่รัฐบาลไทยได้แต่งตั้งนายอรรถกิติ ตี๋ พนมยงค์ อัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศสวีเดนเป็นอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำสหภาพโซเวียต โดยยื่นอักษรสาส์นตราตั้งวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1947 ในขณะที่ รัฐบาลสหภาพโซเวียตได้ส่งนาย Sergei S. Nemchina มาดำรงตำแหน่งอุปทูต ประจำสถานทูตสหภาพโซเวียต ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1947 และได้ยื่นอักษรสาส์นตราตั้งเป็นอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มของสหภาพโซเวียตประจำประเทศไทย ต่อพระองค์เจ้าชัยนพ รั้งสิต ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เมื่อวันที่ 4 เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1948

ในปี ค.ศ. 1947 ประเทศไทยได้เกิดการรัฐประหารและมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1947

นายอรรถกิติ ตี๋ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐบาลไทยจึงได้ส่งพระมหิตานุกรณะ อัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศสวีเดนและแลนด์ มาดำรงตำแหน่งอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำสหภาพโซเวียต โดยยื่นพระราชสาส์นตราตั้งต่อนายโวลอดอฟ (V.M. Molotov) ประธานคณะอภิมุขสูงสุดแห่งสหภาพโซเวียต (Presidium of the Supreme Soviet of USSR) เทียบเท่าตำแหน่งประมุขของประเทศเมื่อวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1948 [12]

จากลักษณะความสัมพันธ์ในข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้งไทยและรัสเซียมีจุดสะดุดในประเทศด้วยเหตุจากปัจจัยภายในคือการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือการปรับเปลี่ยนคณะรัฐบาลและปัจจัยภายนอกคือ การใช้นโยบายปรับเปลี่ยนมุมมองประเทศเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับประเทศผ่านสายตาของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทำให้ทั้งสองประเทศนั้นจำเป็นต้องรักษาความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันไว้ เพื่อใช้เป็นตัวขับเคลื่อนในเวทีโลกให้เก้กัน

ในช่วงสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตพัฒนามาเป็นลำดับภายใต้พัฒนาการของสถานการณ์โลกที่กำลังมีการก่อตัวขึ้นของสงครามเย็น สหภาพโซเวียตในฐานะประเทศสังคมนิยมเพียงประเทศเดียวในโลกที่อยู่ข้างฝ่ายผู้ชนะสงคราม ดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบ 2 ทาง ได้แก่ การดำเนินความสัมพันธ์แบบปกติกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกภายใต้นโยบายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของสองระบบ แต่ในเวลาเดียวกัน ดำเนินนโยบายส่งออกการปฏิวัติและสนับสนุนการปฏิวัติในบรรดาประเทศที่ต่อสู้เพื่อเอกราชในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา [18] ในขณะที่ด้านของประเทศไทย ขบวนการเสรีไทยซึ่งประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนสถานะของประเทศจากการอยู่ในค่ายของกลุ่มอำนาจเป็นฝ่ายผู้ชนะสงครามได้นั้น ส่งผลให้รัฐบาลไทยในช่วงหลังสงครามโลกหันมาดำเนินนโยบายสนับสนุนค่ายโลกเสรีอย่างเต็มที่ และที่สำคัญ ในขณะที่สหภาพโซเวียตให้การสนับสนุนการปฏิวัติในประเทศจีนและในคาบสมุทรเกาหลีนั้น รัฐบาลไทยส่งกำลังทหารเข้าร่วมกับสหรัฐอเมริกาในสงครามคาบสมุทรเกาหลีต่อต้านขบวนการนิยมคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1953 และต่อมาเป็นแกนนำ

สำคัญในการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ SEATO

จากสถานการณ์ในช่วงสงครามเย็นมีแนวโน้มว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตได้เปลี่ยนสถานะจากมิตรมาเป็นศัตรู แต่โดยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ รัฐบาลของไทยและสหภาพโซเวียตกลับใช้เครื่องมือทางการทูตในทุกรูปแบบพยายามที่จะธำรงรักษาความสัมพันธ์ฉันมิตรและเห็นอกเห็นใจระหว่างสองประเทศให้ยั่งยืนต่อไปอย่างถึงที่สุด รัฐบาลไทยได้ส่งคณะผู้แทนคณะแรกมาเยือนสหภาพโซเวียตอย่างเป็นทางการเพื่อเข้าร่วมงานฉลองครบรอบ 800 ปีการก่อตั้งกรุงมอสโกเมื่อปี ค.ศ. 1947 และที่สำคัญรัฐบาลของสองประเทศได้ตกลงร่วมกันในการยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตสู่ขั้นปกติ โดยได้แลกเปลี่ยนสาส์นในวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1956 คือต่างฝ่ายต่างยกระดับหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตจากระดับอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม ไปสู่ระดับเอกอัครราชทูตวิสามัญ ผู้มีอำนาจเต็ม โดยรัฐบาลสหภาพโซเวียตแต่งตั้งนายอีวาน ยาคุสติน (Ivan N. Yakushin) เป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญ ผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศไทยเป็นคนแรกโดยถวายสาส์นตราตั้งต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1956 ในขณะที่ฝ่ายไทยได้แต่งตั้งนายจิต เศรษฐบุตร มาดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตวิสามัญ ผู้มีอำนาจเต็มประจำสหภาพโซเวียตเป็นคนแรก พร้อมกันนั้น รัฐบาลสหภาพโซเวียตได้มอบคฤหาสน์ประจำตำแหน่งของนาย Nikita Krushchev ขณะดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์สหภาพโซเวียตประจำกรุงมอสโก ที่ตึกเลขที่ 3 ถนน Eropkin-sky Pereylok ให้เป็นที่ตั้งของสำนักงานสถานเอกอัครราชทูตไทยและทำเนียบของเอกอัครราชทูตไทยอย่างสมเกียรติและยังคงใช้เป็นทำเนียบเอกอัครราชทูตมาจนถึงทุกวันนี้ ส่วนไทยก็ได้มอบอาคารเลขที่ 108 ที่ถนนสาทร ให้เป็นที่ตั้งสำนักงานสถานเอกอัครราชทูตสหภาพโซเวียต [13]

รัฐบาลของไทยและรัสเซียได้มีการรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตไว้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามที่จะรักษาช่องทางการติดต่อทางการทูตระหว่างกันไว้ให้ได้ ในปี ค.ศ. 1958 รัฐบาลไทยได้ส่งพระองค์เจ้าเปรม บุรฉัตร เดินทางไปยังสหภาพโซเวียตอย่างเป็นทางการ ซึ่งนับเป็นการเยือนระดับสูงสุดนับตั้งแต่สองประเทศได้สถาปนาความสัมพันธ์

ทางการทูตระหว่างกันเป็นต้นมา พระองค์เจ้าเปรม บุรฉัตรและพระชายาได้รับการถวายการต้อนรับอย่างสมเกียรติจากนาย Kliment E. Voroshilov ประธานคณะอภิมุขสูงสุดแห่งสหภาพโซเวียต

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลสหภาพโซเวียตได้เริ่มต้นการให้การศึกษากับนักเรียนไทยมาเรียนที่สหภาพโซเวียตปีละจำนวน 200 คน เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านภาษารัสเซียและความรู้ต่างๆ ให้กับนักเรียนไทยในรัสเซียตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 เป็นต้นมา พร้อมกับการเชิญคณะนักหนังสือพิมพ์และนักเขียนเยือนสหภาพโซเวียตอย่างเป็นทางการเป็นประจำ ซึ่งรัฐบาลไทยในสมัยจอมพลป.พิบูลสงครามก็ได้ใช้มิติความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนี้เป็นช่องทางการติดต่อและธำรงความสัมพันธ์ที่ดีกับสหภาพโซเวียตต่อไป และที่ควรบันทึกไว้ ณ ที่นี้คือ ไทยได้ส่งภาพยนตร์เรื่องสันติ-วิวัฒนาการกวัดไฉนงานมหกรรมภาพยนตร์กรุงมอสโกเมื่อปี ค.ศ. 1956 ซึ่งถือเป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ฉายสู่สายตาของชาวรัสเซีย

และเมื่อเหตุการณ์สงครามเย็นซึ่งเป็นสงครามที่รู้จักกันในนามของสงครามของสองอุดมการณ์ ได้แก่ อเมริกาตัวแทนของโลกประชาธิปไตยและสหภาพโซเวียตตัวแทนของโลกคอมมิวนิสต์ ได้ขยายตัวไปยังภูมิภาคต่างๆ การขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และการทำสงครามประชาชนที่นำโดยขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ 60 และต่อเนื่องถึงทศวรรษที่ 70 ผลของสงครามได้ส่งผลต่อรัฐบาลของสองประเทศในการขยายความสัมพันธ์ไปยังมิติใหม่ ๆ โดยเฉพาะ ด้านเศรษฐกิจและการค้า โดยได้มีการลงนามความตกลงทางการค้า (Trade agreement) ฉบับแรกเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1970 มีการจัดตั้งสำนักงานผู้แทนการค้า (Trade Representative Office) ระหว่างสองประเทศ และในวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1971 ได้มีการเปิดเส้นทางคมนาคมทางอากาศระหว่างกันเป็นครั้งแรกซึ่งชาวไทยได้รู้จักสายการบินแอร์ฟลอตที่ทำการบินระหว่างกรุงมอสโกกับกรุงเทพ และอีก 35 ปีต่อมาบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) จึงได้เปิดเที่ยวบินในเส้นทางกรุงเทพ-กรุงมอสโกเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 2005

ในส่วนของวิกฤตการณ์ระหว่างไทย-กัมพูชาที่ส่งผลต่อนานาชาติทั่วโลกซึ่งรัฐบาลสหภาพโซเวียตได้ส่งสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีนายมิคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail

gorbachev) ที่ได้แสดงปฏิกิริยาที่เมืองวลาดีวอสต็อกในปีค.ศ. 1986 พร้อมกับการปรับสัมพันธภาพครั้งใหญ่ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตระหว่างปี ค.ศ. 1986-1989 และการเข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาคัมพูชาอย่างแข็งขันของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะ การแลกเปลี่ยนการเยือนระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและสหภาพโซเวียตเป็นครั้งแรก

การเยือนสหภาพโซเวียตของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เปิดประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต กล่าวคือ เป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการขยายและเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในมิติต่างๆ อย่างทั่วด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ-การค้า ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ทั้งในระดับภาครัฐและเอกชนและการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนที่ปราศจากความเคลือบแคลงระแวงใจ ที่สำคัญ ได้บุกเบิกศักยภาพของความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค เอื้อประโยชน์ต่อกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบบการเมืองและอุดมการณ์ เป็นความสัมพันธ์ที่มีความไว้วางใจเป็นที่ตั้ง และนำมาซึ่งการเสด็จเยือนของราชวงศ์ระดับสูงถึง 3 พระองค์ สะท้อนให้เห็นถึงการกลับมามีบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์อีกครั้งในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-รัสเซีย ได้แก่ การเสด็จเยือนสหภาพโซเวียตอย่างเป็นทางการของพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ระหว่าง 16-21 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 การเสด็จเยือนสหภาพโซเวียตของเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในปีเดียวกัน และการเสด็จเยือนสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระหว่างวันที่ 17-24 มีนาคม ค.ศ. 1993 ในขณะที่สหภาพโซเวียตได้ส่งคณะผู้แทนทางการระดับสูงนำโดยนายนิโกลา รัสเซียคอฟ (Nikolai Ryzhkov) นายกรัฐมนตรี เยือนไทยเป็นการตอบแทนระหว่างวันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1990 และถือเป็นการเยือนไทยครั้งแรกในระดับหัวหน้าคณะรัฐบาล [14]

โดยการเยือนประเทศไทยของหัวหน้ารัฐบาลในครั้งนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานวโรกาสให้เข้าเฝ้า และได้หารือข้อราชการกับพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งฝ่ายสหภาพโซเวียตยอมรับในบทบาทที่

สร้างสรรค์ของไทยในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งเป็นเรื่องที่นานาประเทศมองว่าส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยกับกัมพูชา และแนวทางการปฏิสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนของไทยตามแนวทางที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยดำเนินมาตลอดกว่า 1 ทศวรรษที่ผ่านมา

ผลสัมฤทธิ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตในสถานการณ์ข้างต้น ไม่เพียงแต่ได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างสองประเทศให้มีความมั่นคงแล้วนั้น ยังได้เปิดมิติความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคอีกด้วย ไทยได้แสดงการสนับสนุนการเข้ามาปฏิสัมพันธ์ของรัสเซียในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเฉพาะ สนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกของรัสเซียในเวที APEC การได้รับสถานะประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partner) ขององค์การ ASEAN สนับสนุนบทบาทของรัสเซียในการธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคทั้งในกรอบ ASEAN Regional Forum และสนธิสัญญาด้านความมั่นคงกรอบต่าง ๆ ในขณะที่ประเทศไทยแสดงความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยบูรณาการเขตเศรษฐกิจไซบีเรียและภาคตะวันออกไกลของรัสเซียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและรัสเซียในปัจจุบัน: การส่งเสริมของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้รับรัชสมัยรัชกาลที่ 9

จากสถานการณ์ในมิติของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยและรัสเซียได้ประสบกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ ส่งผลต่อลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้ใกล้ชิดอบอุ่นเหมือนเช่นความสัมพันธ์ที่ได้รับการปูทางไว้ด้วยความใกล้ชิดเมื่อแรกเริ่มเมื่อ 100 ปีก่อน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของสองประเทศจัดได้ว่ามีลักษณะ “แม้จะไม่เป็นพันธมิตรกัน แต่ก็ไม่เคยเผชิญหน้ากัน” [15] สิ่งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและรัสเซียมากที่สุดคือการสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี ค.ศ. 1991 ทิวโลกลดบรรยากาศความตึงเครียดและนำไปสู่บรรยากาศใหม่ของการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เคยยืนอยู่คนละขั้วกัน ประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่รับรองเอกราชของสหพันธรัฐรัสเซียและยอมรับในสถานะทางกฎหมายแห่งรัฐของรัสเซียในฐานะประเทศผู้สืบทอดอำนาจและพันธกรณี

ของสหภาพโซเวียต บนพื้นฐานดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซียจึงได้ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคแห่งการเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันและการพัฒนาศักยภาพความร่วมมือให้บังเกิดผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซียนับแต่ที่สองประเทศได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเป็นต้นมา นั่นก็คือ การเยือนไทยของผู้นำประเทศ ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ในฐานะ พระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 2003

ภาพที่ 1 การเยือนประเทศไทยของประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ในฐานะพระราชอาคันตุกะของรัชกาลที่ 9 ในปี ค.ศ. 2003 แหล่งที่มา www.prachachat.net

การเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดี รัสเซีย เป็นการเยือนไทย เป็นครั้งแรกของผู้นำประเทศระดับประมุขของรัสเซีย เป็นสิ่งที่จุดพลังทำให้ความร่วมมือระหว่างสองประเทศมีแรงขับเคลื่อนก้าวต่อไปข้างหน้าอีกครั้งหลังจากที่มีการสะดุดเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกของทั้งสองประเทศ ส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างสองประเทศก้าวหน้าอย่างมีพลวัตสูงยิ่ง ในทุกด้านและทุกมิติของความสัมพันธ์โดยไม่มีข้อจำกัด บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่มีความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ดังที่ผู้นำรัสเซียได้กล่าวถึงระดับความสัมพันธ์ของไทยกับรัสเซียภายหลังการเยือนครั้งนี้ว่า “รัสเซียพึงพอใจที่ความร่วมมือระหว่างสองประเทศได้พัฒนาไป

อย่างพลวัตยิ่ง โดยเฉพาะ ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ-การค้า ในขณะที่ ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการศึกษามีอนาคตที่สดใส”

ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินและภริยา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานวโรกาสให้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้พระราชทานงานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเกียรติแก่ผู้นำสูงสุดของประเทศไทย ซึ่งในวาระแห่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญนี้ พระประมุขและประมุขของสองประเทศได้พบกันเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระจักรพรรดินีโคลัสที่ 2 แห่งรัสเซีย พระประมุขของสองประเทศได้ทรงพบกันที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์กเป็นเวลากว่า 105 ปีล่วงมาแล้ว จึงสามารถวิเคราะห์ให้เห็นได้ว่า ภายใต้รัชสมัยของรัชกาลที่ 9 พระองค์ได้เป็นผู้ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อประเทศที่เป็นมิตรไมตรีเมื่อครั้งในอดีตการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีก่อให้เกิดความผูกพันและพัฒนาการในด้านมิติต่างๆ ผลต่อประเทศไทยในทิศทางที่ดีและผู้นำรัฐบาลไทยเองสามารถวางแผนนโยบายต่างประเทศที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติของไทยในลำดับต่าง ๆ ต่อไป

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างสองประเทศได้ก่อรูปขึ้น ภายหลังจากการเยือนไทยอย่างเป็นทางการของผู้นำรัสเซียวาระนี้ได้สร้างกลไกการตัดสินใจระดับสูงในการผลักดันการแก้ไขปัญหาที่สำคัญระหว่างสองประเทศขึ้น นอกเหนือจากกลไกและช่องทางการติดต่อปกติที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วในทุกด้าน ได้มีการจัดตั้งกลไกการหารือและการตัดสินใจทางการเมืองระดับสูงระหว่างผู้นำเพื่อหารือในประเด็นปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการเพิ่มขีดความสามารถของไทยในการป้องกันประเทศและความร่วมมือด้านยุทธภัณฑ์ การดำเนินความร่วมมือด้านพลังงานในระดับยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะ การเป็นศูนย์กลางด้านพลังงานของไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Eenergy hub) และสร้างความมั่นคงแก่กลไกทางการค้าของไทยได้เป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างสองประเทศเป็นพื้นฐานสำคัญให้ศักยภาพความร่วมมือของสองประเทศพัฒนาไปในทุกมิติและทุกด้าน มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศรวมไปถึงภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยและรัสเซียได้ขยายตัวของ

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียที่เดินทางมายังประเทศไทยกว่าแสนคน ตั้งแต่ปีค.ศ. 2005 เป็นต้นมา ไม่เพียงแต่เท่านั้น ความร่วมมือขยายตัวไปสู่การมีความร่วมมือในสาขาใหม่ เพิ่มเติมจากสาขาความร่วมมือดั้งเดิมที่ปฏิบัติเป็นรูปธรรมแล้ว อาทิ ความร่วมมือด้านความมั่นคง ความร่วมมือด้านข่าวกรอง ความร่วมมือด้านเทคนิคการทหาร ความร่วมมือด้านอวกาศและความร่วมมือด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จเยือนจักรวรรดิรัสเซียอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 3-10 กรกฎาคมเมื่อปีค.ศ. 1897 โดยภาพประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้แล้วนั้น ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์ที่ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับรัสเซียได้เริ่มต้นสถาปนาระหว่างกันเป็นต้นมานั้น ได้ปรากฏเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลกหลายเหตุการณ์ที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศผันแปรไปในทิศทางต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งของประวัติศาสตร์ดังกล่าว หลังจากนั้นแล้วก็คงไม่มีเหตุการณ์ใดที่จะมีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งยวดต่อประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับประเทศรัสเซีย เทียบได้กับการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้แทนพระองค์มาเยือนสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซียระหว่างวันที่ 2-11 กรกฎาคม ค.ศ. 2007

ภาพที่ 2 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยือนสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.2007
แหล่งที่มา: <http://th.thaiembassy-moscow.com>

จากเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ได้ถูกบันทึกไว้ผ่านทางความทรงจำ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย-รัสเซีย ไม่ได้แสดงออกให้เห็นเพียงความสัมพันธ์ทางการทูตเท่านั้น สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องหมายของการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ของสองประเทศให้มุ่งหน้าไปในทิศทางที่ดี การรักษาความสัมพันธ์กับรัสเซียเป็นอีกหนึ่งมุมมองที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงตระหนักแล้วว่า รัสเซียเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่มีศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติ และความเป็นมิตรไมตรีกันตั้งแต่ครั้งอดีต การเสด็จเยือนทั้ง 2 ครั้งนี้ จึงถือเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เรียกว่า “ห้วงจักร” หมายถึงแรงขับเคลื่อนที่ดีในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซียนับแต่ที่สองประเทศได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเป็นต้นมา เพราะเป็นการเยือนไทยเป็นครั้งแรกของผู้นำประเทศระดับประมุขของรัสเซีย และที่สำคัญ ประมุขของสองประเทศได้พบกันเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระเจ้ากรรดิโนโคลัสที่ 2 แห่งรัสเซีย ได้ทรงพบกันที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์กเป็นเวลายาวนานกว่า 1 ศตวรรษ ล่วงมา

แล้ว ส่วนการเสด็จฯ เยือนสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะผู้แทนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถือเป็น การเสด็จเยือนประเทศรัสเซียในระดับประมุขของไทยเป็นครั้งแรกในรอบ 110 ปีที่ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศรัสเซียเมื่อปี ค.ศ. 1897 เป็นต้นมา เป็นการเสด็จเยือนเพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง ทั้งในฐานะประมุขของประเทศและในฐานะหลานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในการสืบสานความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างไทยกับรัสเซีย การส่งเสริมของสถาบันพระมหากษัตริย์ภายใต้รัชสมัยรัชกาลที่ 9 เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการจุดพลังเพื่อเพิ่มความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสองประเทศให้ก้าวหน้าอย่างมีพลวัตสูงยิ่ง ในทุกด้านและทุกมิติของความสัมพันธ์โดยไม่มีข้อจำกัด บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในบริบทใหม่ที่มีความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประมุขเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนซึ่งแตกต่างไปจากประเทศอื่นที่มีเพียงคณะรัฐบาลในการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า จากอดีตถึงปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ไทยเห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างไทย-รัสเซียอย่างต่อเนื่อง การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 9 ส่งผลต่อแนวคิดของทั่วโลก และท้ายที่สุดเมื่อสิ้นแผ่นดินรัชกาลที่ 9 ผู้นำรัสเซียได้กล่าวยกย่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 กล่าวคือ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ และทรงมีส่วนในการเสริมความแข็งแกร่งของสถานะของประเทศไทยในเวทีโลก พระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศยังทรงได้รับความรักจากพสกนิกรชาวไทย และได้รับความเคารพอย่างสูงในต่างประเทศ ชาวรัสเซียจะจดจำพระองค์ ที่ทรงสนับสนุนในความสัมพันธ์ภาพ และความร่วมมือระหว่างทั้ง 2 ประเทศ” Sumsky V. [16] จากคำกล่าวในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ผูกพัน จริใจ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเทสนั้นจะยังคงเดินหน้าพัฒนาความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ไม่เคยมองว่าแม้ประเทศไทยจะเป็นเพียงประเทศเล็ก ๆ มีประวัติศาสตร์ร่วมกับรัสเซียมาเนิ่นนานมาแล้ว

การพัฒนาความสัมพันธ์กับรัสเซียเป็นสิ่งที่พระองค์ท่านให้ความสำคัญและมุ่งหน้าไปสู่ความสำเร็จตามกระบวนการโลก แม้ว่ารัสเซียจะมีปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอกมาโดยตลอดแต่พระองค์ท่านก็ไม่เคยที่จะขอยุติความสัมพันธ์ใด ๆ อาจจะเป็นเพราะอันเนื่องมาจากความผูกพันและการมองสะท้อนกันและกันมาโดยตลอด การช่วยเหลือของรัสเซียเมื่อครั้งในอดีตส่งผ่านมาถึงแรงขับเคลื่อนต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย-รัสเซีย ในมิติต่าง ๆ แม้ว่าจะสิ้นรัชกาลที่ 9 แต่ผู้เขียนบทความนี้เชื่อว่าความสัมพันธ์ของไทย-รัสเซียจะยังคงมุ่งหน้าต่อไปในทิศทางที่ดีเพื่อตอบพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน และเพื่อพัฒนาประเทศไทยตามกรอบของการบริหารภายใต้การพัฒนาแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสืบต่อไป

5. พัฒนาการและแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: การเร่งกระชับความสัมพันธ์เพื่อความมั่นคงของทั้งสองประเทศ

จากความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นจากความเป็นมิตรไมตรีที่ดี ต่อเนื่องมาจนถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 9 นับเป็นเวลาเกือบ 120 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-รัสเซีย จากความสัมพันธ์สนธิสนมนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์โดยการเดินทางเยือนสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีของไทย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ณ นครเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ในวันที่ 17-19 พฤษภาคม ค.ศ.2016 ที่ผ่านมา ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งกับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศ เนื่องจากเป็นเมืองที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ทวิภาคีของไทยและรัสเซีย โดยเป็นเมืองที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งแรก รวมถึงสมเด็จพระบรมราชินีนาถที่เสด็จแทนพระองค์ ในโอกาสเชื่อมความสัมพันธ์ 110 ปี ไทย-รัสเซีย อีกทั้งยังเป็นบ้านเกิดของทั้งประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีรัสเซียอีกด้วย

สิ่งที่มุ่งเน้นในการพัฒนามีหลากหลาย ได้แก่ ผลักดันให้มีความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ในทุกมิติที่มีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างอาเซียนกับรัสเซียมากยิ่งขึ้น สนับสนุนการยกระดับความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย คู่ระดับหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่รัสเซียมีปฏิสัมพันธ์กับอาเซียนอย่างเป็นทางการมากขึ้นในการสนับสนุนการเป็นประชาคมอาเซียนและ

นโยบายของอาเซียนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและสนับสนุนความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ ในด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม และระหว่างประชาชน ระหว่างไทย-รัสเซีย โดยเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อจัดอุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ และเน้นการเข้ามามีบทบาทของภาคเอกชนรวมถึงสนับสนุนความร่วมมือในการรับมือปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งรวมถึงการจัดการภัยพิบัติ การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้ายและลัทธิสุดโต่ง โดยส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและเป็นระบบ [17]

ความสัมพันธ์ของไทย-รัสเซียมีทิศทางและแนวโน้มที่จะมุ่งหน้าได้ดี สืบเนื่องจากแรงผลักดันของพระมหากษัตริย์ส่งต่อมาถึงรัฐบาลไทยที่เห็นแล้วว่ารัสเซียเป็นประเทศที่ไทยจะสามารถเพิ่มเสถียรภาพทางการเมืองได้ เพิ่มศักยภาพทางการค้าและการลงทุน และเพิ่มความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศบนเวทีโลกต่อไป ด้วยพระบารมีที่จุดประกายเส้นทางการเดินทางของความสัมพันธ์นี้ สร้าง "หัวรถจักร" ที่แข็งแกร่งส่งต่อมายังคนรุ่นหลังให้เดินต่อ บัดนี้ประเทศไทยและรัสเซียได้มีความสัมพันธ์ที่ดีและมุ่งหน้าไปสู่ความสำเร็จโดยพร้อมเพรียงกัน ไม่จำเป็นที่ไทยและรัสเซียจะต้องมีสัญญาณที่ยิ่งใหญ่เพียงแค่นี้หัวใจของความผูกพันในการเก็บและพัฒนาความสัมพันธ์เหล่านี้ภายใต้แรงสนับสนุนของพระมหากษัตริย์ไทยก็เพียงพอแล้ว

สรุป

เส้นทางการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและรัสเซียเป็นเส้นทางที่อาจมิได้โรยด้วยกลีบกุหลาบมีอุปสรรคมากมายที่ผ่านเข้ามา การสร้างความแน่นแฟ้นและผูกพันของความสัมพันธ์มีจุดเริ่มต้นมาจากสถาบันพระมหากษัตริย์ของทั้งสองประเทศที่เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีที่ดี ระยะทางไม่ใช่อุปสรรค ภาษาและวัฒนธรรมเป็นเพียงเส้นกันที่เบาบาง ตลอดระยะเวลาเกือบ 120 ปี ความสัมพันธ์ของสองประเทศนี้ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น การเยือนของผู้นำรัสเซียผู้ยิ่งใหญ่ ประธานาธิบดีวลาดีมีร์ ปูติน ในฐานะพระราชอาคันตุกะและการเสด็จเยือนของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า การใช้นโยบายต่างประเทศเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งเท่านั้นในการสร้างบทบาทในเวทีโลกของไทยแต่สิ่งที่สำคัญคือสถาบันพระมหากษัตริย์ที่จะเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันก่อให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดีเฉกเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหพันธรัฐรัสเซียจากอดีตถึงปัจจุบันที่จะมุ่งหน้าเดินต่อไปด้วยแรงขับเคลื่อนที่ดีและมีเป้าหมายเดียวกันคือ การมีเสถียรภาพในบทบาทของเวทีโลกต่อไปในอนาคตของไทยและรัสเซีย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Sedthabud, Noraniti. (2006). **Relations between Thailand and the Soviet Union in Teaching Document-Subject; Relations between Thailand and Foreign Countries (Unit 1-8)**. Bangkok : Sukhothai Thammathirat Open University.
- [2] Duk, Phensree. (1999). **Foreign Affairs and Thai Sovereignty and Sovereignty (Since the Reign of King Rama 4 to the End of Marshal P. Pibulsong kram)**. Bangkok : Royal Academy.
- [3] Sedthabud, Noraniti. (1999). **Relations between Thailand and the Soviet Union in Collection of Writing and Lecture Concerning Thailand's Foreign Affairs From the Past to the Present, Korin Phuengkasem, Komkrit Worakamin,**

- Prapatsorn Thepchatree, Siriporn Watchawanku (Editors)**. Bangkok: Faculty of Political Science, Thammasat University.
- [4]. Nutchapiem, Theera. (1989). "Great Powers and Peace in Asia". **Journal of Asian Review** 10 (January-April 2532) ; 41 And Vietnam after 1975. Bangkok : Dokya.
- [5]. Chantima Ongsuragz. (2007). **Thai perceptions of the Soviet Union and Its Implication for Thai-Soviet Relations**. In the Writings and Lectures on Thai Foreign Affairs from Past to Present.
- [6]. Thumrongwit, Rodsarin. (2006). **Relations between Thailand and Russia**. 439.
- [7]. Phasuk, Sunai. (1999). "Getting Cambodia as the ASEAN Membership". **Journal of Asian Review**, 20. (September-December), 50-51.
- [8] Protocol of the Fourth Session of the Joint Thai-Russian Commission on Bilateral Cooperation, 27 November 2009.
- [9]. Rajinda, Rodjana. (2014). **Concept of the Monarchy Institution** : On Monday 14 November 2016 [online] http://region7.prd.go.th/ewt_news.php?nid=41677&filename=index
12. Kunwong, Wattana. (2009). **Relations between Thailand and Russia and CIS** : on Monday 14 November 2016 [online]<http://h.thaiembassymoscow.com/info/?section=d1&artid=46>
13. Policy Group, Department of ASEAN. (2003). **Association of Southeast Asian Nations - ASEAN** : On Sunday 13 November 2016 [online] http://www.baanjomyut.com/library_2/asean_community/02.html
- [14]. Ministry of Foreign Affairs. (2014). **ASEAN Political and Security Community**. On Sunday 13 November 2016 [online] <http://www.mfa.go.th/asean/th/customize/30637.html>
- [15].Chufrin G. (2006). **ASEAN - Russia Relations : Russian Perspectives on ASEAN**. Moscow: IME MO, 2006. -93 c.
- [16]. Sumsky V. (2007). **ASEAN - Russia: Foundations and Future Prospects**. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2012.-376 c.
- [17]. Department of ASEAN. (2012). **ASEAN-Russia Relations**. Bangkok.

